

13 Οκτώβρη 2024, 120 χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά.

Στις **13 Οκτωβρίου 1904**, σκοτώνεται, στο χωριό Στάτιτσα ή Στάτιστα Καστοριάς (σήμερα φέρει το όνομά του) ο Παύλος Μελάς, η εμβληματική μορφή του Μακεδονικού Αγώνα.

Ο Παύλος Μελάς, ένα από τα επτά παιδιά του Μιχαήλ Μελά και της Ελένης, γεννήθηκε στις **29 Μαρτίου του 1870 στη Μασσαλία**, όπου ο πατέρας του δραστηριοποιούνταν ως έμπορος. Φοίτησε στη Σχολή Ευελπίδων και εξήλθε ως ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού τον Αύγουστο του 1891. Τον επόμενο χρόνο νυμφεύτηκε τη Ναταλία Δραγούμη, κόρη του τραπεζίτη και πολιτικού Στέφανου Δραγούμη, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον στρατιωτικό Μιχαήλ Μελά και τη χημικό Ζωή Μελά - Ιωαννίδη.

Η οικογένεια του ήταν από τις πιο σημαντικές της ελληνικής κοινωνίας. Απέκτησαν εξοχικό σπίτι στην Κηφισιά. Απολάμβαναν βόλτες με την προσωπική τους άμαξα και σύχναζαν στην Αθηναϊκή Λέσχη, την οποία ίδρυσε ο πατέρας του Παύλου.

Ο Παύλος Μελάς ήταν τρισευτυχισμένος. Απολάμβανε καντάδες και ρομαντικούς περιπάτους με τη γυναίκα του Ναταλία. Έχτισε ένα πολυτελέστατο σπίτι στην οδό Τατοΐου για να στεγάσει την οικογένειά του. Πέρναγε τον ελεύθερο χρόνο του με τα δύο του παιδιά που υπεραγαπούσε.

Στις αρχές του 20ου αιώνα τον απασχολεί έντονα η κατάσταση στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία και τον ανησυχεί η δράση των κομιτατζήδων, που επιδιώκουν την προσάρτηση της

Μακεδονίας στη Βουλγαρία. Τον επηρεάζει έντονα ο Μακεδόνας πεθερός του, ενώ έχει πληροφόρηση από πρώτο χέρι από τον αδελφό της γυναίκας του Ίωνα Δραγούμη, που υπηρετεί ως υποπρόξενος στο Μοναστήρι.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας, που τότε αποτελούσε οθωμανικό έδαφος και σήμερα περιλαμβάνει εδάφη της Βόρειας Μακεδονίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας, επικρατούσε αναβρασμός.

Η Βουλγαρία ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα έχει κάνει φανερές τις επεκτατικές της προθέσεις, ενώ η Οθωμανική Αυτοκρατορία προσπαθούσε να διατηρήσει τα κекτημένα της εδάφη.

Η Ελλάδα ανίσχυρη οικονομικά και στρατιωτικά, και έχοντας υποστεί συντριβή στον Ελληνοτουρκικό, τον λεγόμενο Ατυχή, Πόλεμο του 1897, αναζητούσε τρόπο να στηρίξει την προσπάθεια των υπόδουλων ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας να διατηρήσουν την εθνική τους ταυτότητα, παρά την πίεση και τις επιθέσεις από οθωμανικές και κυρίως βουλγαρικές ένοπλες ομάδες.

Τον Φεβρουάριο του 1904, μαζί με άλλους τρεις αξιωματικούς, τους λοχαγούς Αλέξανδρο Κοντούλη και Αναστάσιο Παπούλα και τον ανθυπολοχαγό Γεώργιο Κολοκοτρώνη, συμμετέχει σε μυστική αποστολή στη Μακεδονία με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας (Μίκης, από το όνομα του γιου του Μιχαήλ, που τον φωνάζουν χαϊδευτικά Μίκη και Ζέζας, από το όνομα της κόρης του Ζωής, που τη φωνάζουν χαϊδευτικά Ζέζα), κατόπιν εντολής της κυβέρνησης Θεοτόκη. Η ομάδα των τεσσάρων αξιωματικών, συνοδευόμενη από μακεδόνες αγωνιστές, δραστηριοποιήθηκε στη δυτική Μακεδονία, αλλά οι κινήσεις της έγιναν αντιληπτές από τους Τούρκους, οι οποίοι ζήτησαν από την ελληνική κυβέρνηση την ανάκλησή τους. Έτσι, ο Μελάς μαζί με τους τρεις άλλους αξιωματικούς επέστρεψαν στην Αθήνα στις 29 Μαρτίου.

Τον Ιούλιο, ενώ υπηρετούσε στη Σχολή Ευελπίδων, ζήτησε 20ήμερη άδεια και έκανε ένα δεύτερο ταξίδι στη Μακεδονία. Στο πλαστό διαβατήριό του αναγραφόταν το όνομα Πέτρος Δέδες και ως επάγγελμα δήλωνε ζωέμπορος. Μόλις έφθασε στην Κοζάνη συναντήθηκε με το ντόπιο ελληνικό στοιχείο και αποφασίστηκε η συγκρότηση ενόπλων σωμάτων με τη στρατολόγηση ανδρών από τις γύρω περιοχές και η ανάληψη άμεσης δράσης στη Δυτική Μακεδονία. Επέστρεψε στην Αθήνα στις 3 Αυγούστου γεμάτος αισιοδοξία για την έκβαση του Αγώνα.

Μετά από 15 ημέρες ζήτησε κι έλαβε τετράμηνη άδεια από το στράτευμα για να αναλάβει επίσημα την αρχηγία του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή της Καστοριάς και του Μοναστηρίου, κατόπιν υπόδειξης του Μακεδονικού Κομιτάτου.

Στις 28 Αυγούστου ο Καπετάν Μίκης Ζέζας διέβη τα σύνορα, συνοδευόμενος από αρκετούς Μακεδόνες, Λάκωνες και Κρήτες, και στα μέσα Σεπτεμβρίου στρατοπέδευσε στην περιοχή της Καστοριάς.

Γράφει στην γυναίκα του:

Τρίτη, 14 Σεπτεμβρίου 1904. Λημέρι έξω Λεχόβου

Εξυπνήσαμεν εις τας 7 το πρωί με πόνους εις τα πόδια και όλον το σώμα. Τα τσαρούχια μας είναι γεμάτα παγωμένο νερό, και εν τούτοις δεν ημπορούμεν να τα βγάλωμεν διότι έπειτα δεν είναι δυνατόν να φορεθούν.

Τρώγομεν ολίγον ψωμί που είναι ωσάν λάσπη από την βροχήν. Μετ' ολίγον έρχεται ο Ζήσης και μας φέρνει ψωμί, ελιές κρομμύδια και κρασί, διότι σήμερα είναι νηστεία.

»Μάς επιτρέπει να ανάψωμεν φωτιά, διότι η ομίχλη είναι πυκνότατη και δεν φαίνεται ο καπνός. Αυτή η φωτιά ήτο από τας μεγαλυτέρας μας ευχαριστήσεις από την ημέραν της αναχωρήσεώς μας. Το κρύο είναι φοβερό.

Ήλθαν όλοι οι πρόκριτοι του Λεχόβου και μας φιλούν ως σωτήρας των από τους Βουλγάρους, οι οποίοι καθημερινώς τώρα τούς απειλούν.

Εις το χωριό υπάρχει ένας φημισμένος τσαρουχάς, ο οποίος με παρακαλεί να μου κάμη ένα ζεύγος τσαρουχιών. Δέχομαι ευχαρίστως φιότι από τα εδικά μου υποφέρω πολύ...

Στις 2 Οκτωβρίου 1904, ο Παύλος Μελάς είχε επικοινωνήσει τια τελευταία φορά με τη σύζυγό του

Ναταλία:

...Είμαι ευτυχής διότι είσαι υπερήφανη δι' εμέ, έστω και αν τούτο είναι παρ' αξίαν μου προς το παρόν. Εις το μέλλον θα προσπαθήσω να γίνω άξιος της υπερηφανείας σου αυτής.

Σου γράφω υπό ραγδαίαν παγωμένην βροχήν, ως και η κάπα μου στάζει.

Σε φιλώ άλλην μίαν φοράν και σου εύχομαι, αγάπη μου, ευτυχίαν και χαράν εις τον βίον σου.

Την νύκτα εις τα λημέρια μας, όταν τυχόν φανή ένα άστρον σου στέλνω χίλια φιλιά νοερώς...

Ο Παύλος σου.

ΥΓ: Βρέχει, βρέχει, βρέχει, φρίκη

Στις 13 Οκτωβρίου του 1904 εισήλθε στο χωριό Στάτισσα (σημερινός Μελάς Καστοριάς) για να αναπαυτεί αυτός και οι άνδρες του. Όμως, ο Βούλγαρος αρχικομιτατζής Μήτρος Βλάχος, προκειμένου να τον βγάλει από τη μέση, ειδοποίησε τις οθωμανικές αρχές. Επί τόπου κατέφθασε ισχυρό στρατιωτικό απόσπασμα, αποτελούμενο από 150 άνδρες και στη συμπλοκή που ακολούθησε, ο Παύλος Μελάς τραυματίστηκε σοβαρά στην οσφυϊκή χώρα και μετά από μισή ώρα άφησε την τελευταία του πνοή.

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΘΗΜΑΤΟΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΙΚΑΡΙΟΥ

(Στό χωριατόσπιτο τής Στά-
τιτσας όπου οι Τοῦρκοι σκο-
τώσανε τόν Παῦλο Μελά).

ΤΟΥ
ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ
Ἀκαδημαϊκοῦ

Ο Βενέζης παραθέτει χρονικό του Ιωάννη Σ. Νοτάρη, το οποίο «συμπυκνώνει αυθεντικά τα συμβάντα»:

«Στις 13 Οκτωβρίου του 1904 με το παλαιό ημερολόγιο ο Παύλος Μελάς με το σώμα του ήταν στη Στάτισσα. Κατά το απομεσήμερο η γυναίκα που τον φιλοξενούσε ήρθε να τον ειδοποιήσει ότι Τουρκικός στρατός είχε ξεκινήσει απ' το Κονομπλάτι για τη Στάτισσα.

»Ο βούλγαρος αρχικομιτατζής Μήτρος Βλάχος είχε στείλει μια χωριάτισσα να πη στους Τούρκους πως τάχα στη Στάτιτσα κρυβόταν αυτός – ο Βούλγαρος – με τη συμμορία του. Οι Τούρκοι το πίστεψαν. Και νομίζοντας πως κυνηγάνε τον Βούλγαρο πέσανε πάνω στον Παύλο Μελά.

»Το τουρκικό απόσπασμα έφτασε έξω από την πόρτα του σπιτιού που κρύβονταν επτά άνδρες του Μελά και έπειτα στην πόρτα του σπιτιού που κρυβόταν ο ίδιος.

»Τότε ο Μελάς σημάδεψε κι έριξε απ' το παράθυρο, ενώ οι Τούρκοι σκορπίστηκαν, έπιασαν θέσεις κι άρχισαν να πυροβολούν. Όταν οι πυροβολισμοί σταμάτησαν, κατέβηκαν όλοι κάτω, στο στάβλο, για να μην καούν αν οι Τούρκοι έβαζαν φωτιά στο σπίτι.

»Ξαφνικά ο Μελάς αντίκρουσε ένα Τούρκο στρατιώτη που πλησίαζε. Τον πυροβόλησε και τον σκότωσε. Ήταν κι όλας σούρουπο. Βγήκαν στην αυλή (...) Ακούστηκε τότε ένας πυροβολισμός κι η φωνή του Μελά που έλεγε: 'Στη μέση με πήρε παιδιά'.

»Μπήκε πάλι μέσα στο στάβλο, ο Μελάς φώναξε τον Πύρζα κοντά του, έβγαλε το σταυρό απ' το λαιμό του: 'Το σταυρό να τον δώσης στη γυναίκα μου, και στο Μίκη το ντουφέκι μου και να τους πης πώς έκαμα το καθήκον μου. (...)

»Σε λίγο άρχισε να πονά: 'Σκοτώστε με παιδιά. Πώς θα μ' αφήσετε στους Τούρκους...' Ο Πύρζας γονάτισε και τον φίλησε στο στόμα που τόνιωσε ψυχρο. 'Εδώ είμαι καπετάνιο. Δεν σ' αφήνουμε', 'Πονώ', είπε πάλι και ξεψύχησε».

Το κεφάλι του αποκόπηκε από τους συμπολεμιστές του και τάφηκε στο ναό της Αγίας Παρασκευής στο Πισοδέρι. Το σώμα του παραδόθηκε από τις οθωμανικές αρχές στον μητροπολίτη Καστοριάς Γερμανό (Καραβαγγέλη) και τάφηκε στον βυζαντινό ναό των Ταξιαρχών στην Καστοριά, όπου αναπαύεται και η κάρά του από το 1950. Στον ίδιο ναό έχει ταφεί και η σύζυγός του Ναταλία, κατ' επιθυμίαν της.

Ο θάνατος του Παύλου Μελά έγινε γνωστός στην Αθήνα στις 18 Οκτωβρίου και συγκλόνισε την κοινή γνώμη, λόγω του ακέραιου και αγνού χαρακτήρα του ανδρός, αλλά και του γνωστού ονόματος της οικογένειάς του, που είχε μεγάλους δεσμούς με τη Μακεδονία και την κοινωνία των Αθηνών. Η θυσία του σηματοδότησε την ουσιαστική έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα, που κορυφώθηκε με τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-1913.

Ο εθνικός μας ποιητής **Κωστής Παλαμάς** έγραψε για το θάνατό του:

Σε κλαίει λαός. Πάντα χλωρό να σειέται το χορτάρι
στον τόπο που σε πλάγιασε το βόλι, ω παλικάρι!
Πανάλαφρος ο ύπνος σου· του Απρίλη τα πουλιά
σαν του σπιτιού σου να τ' ακούς λογάκια και φιλιά,
και να σου φτάνουν του χειμώνα οι καταρράχτες
σαν τουφεκιού αστραπόβροντα και σαν πολέμου κράχτες.
Πλατιά του ονείρου μας η γη και απόμακρη. Και γέρνεις
εκεί και σβεις γοργά.

*Ιερή στιγμή. Σαν πιο πλατιά τη δείχνεις, και τη φέρνεις
σαν πιο κοντά!*

Οι μάχες μεταξύ ελληνικών, βουλγαρικών και τουρκικών άτακτων ένοπλων ομάδων, από το 1904 ως το 1908 στις οποίες συμμετέχει και ο τουρκικός τακτικός στρατός, θα ονομαστούν από την ελληνική ιστοριογραφία «**Μακεδονικός Αγώνας**» και θα παίξουν καθοριστικό ρόλο στις γεωπολιτικές ισορροπίες και εξελίξεις των Βαλκανίων.

120 χρόνια από τότε που πέρασε ο Παύλος Μελάς στο πάνθεον των ηρώων. Ας μην τον ξεχάσουμε ποτέ, και ας μην ξεχάσουμε την ιστορία μας ποτέ. Άλλωστε, όπως είπε και ο Ισπανός φιλόσοφος Σανταγιάνα, «**Ο λαός που ξεχνά την Ιστορία του είναι καταδικασμένος να την ξαναζήσει**».

by oddgait on Σάβ, 12/10/2024 - 22:57

Source

URL:

<http://2gymevosm.mysch.gr/drupal7/?q=el/content/13-%CE%BF%CE%BA%CF%84%CF%8E%CE%B2%CF%81%CE%B7-2024-120-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B8%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B5%CE%B%CE%AC>